

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA LICA SA STEČENIM VISOKIM OBRAZOVANJEM ZA 2021/2022. GODINU

I UVOD

U skladu sa odredbama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem (»Sl. list Crne Gore«, br. 38/12) i Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje (»Sl. list Crne Gore«, br. 46/12), realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem za desetu generaciju korisnika.

S obzirom na pozitivne efekte koje je Program imao tokom prethodnih ciklusa nastavljeno je sa realizacijom istog za 2021/2022. godinu. Istraživanja su pokazala da Program doprinosi realizaciji ključnog cilja koji se tiče podrške mladim visokoškolcima pri prelasku iz svijeta učenja u svijet rada i povećanju zapošljivosti mladih.

Shodno Zakonu, Program omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, da tokom devetomjesečnog stručnog osposobljavanja kod izabranog poslodavca steknu znanja, vještine i kompetencije za samostalno obavljanje posla i polaganje odgovarajućeg stručnog ispita.

Pored toga što Program omogućava visokoškolcima da steknu odgovarajuće radno iskustvo, poslodavcima u javnom i privatnom sektoru daje šansu da prepoznaju potrebe za određenim kadrom, koji odgovara njihovoj specifičnoj djelatnosti, i radno ga angažuju po isteku stručnog osposobljavanja.

Devetomjesečno stručno osposobljavanje, tokom kojeg korisnici imaju naknadu u neto iznosu od 50% prosječne neto zarade u Crnoj Gori u prethodnoj godini, jeste svojevrsna podrška obrazovanju mladih, odnosno podsticaj da kroz dokazivanje u radnom okruženju lakše dođu do zaposlenja i istovremeno motiviše poslodavce za otvaranjem novih radnih mjesta.

Nakon deset godina sprovođenja Programa, ukupan broj korisnika 45.247 lica je dobilo priliku da se stručno osposobljava. Za Program 2021/2022. godine poslodavci su iskazali izuzetno veliko interesovanje, što je rezultiralo oglašavanjem 12.560 slobodnih mjesta za stručno osposobljavanje, dok je ukupan broj lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji se prijavio za učešće u Programu 2.847.

S obzirom na to da 195 lica, nakon prvog kruga povezivanja poslodavaca i korisnika, nije dobilo poslodavca, a imajući u vidu da je ostao veliki broj oglašanih slobodnih mjesta, organizovan je i drugi krug prijavljivanja potencijalnih korisnika Programa. Nakon sprovedenog drugog kruga još 44 korisnika su dobili poslodavca, odnosno ukupno 2.723¹ korisnika je dobilo priliku da se stručno osposobljava u 2022. godini. Ukupan broj korisnika koji nisu dobili priliku da se stručno osposobljavaju u ovom ciklusu je 151, što iznosi 5,25 % od ukupnog broja prijavljenih korisnika.

¹ Broj korisnika koji će završiti stručno osposobljavanje je promjenljiv tokom godine iz razloga što neki korisnici i poslodavci ne zaključuju ugovor, zaključuju ga kasnije ili dođe do raskida ugovora

U implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, kao i prethodnih godina, uključeni su: Ministarstvo prosvjete, nauke kulture i sporta, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Uprava za kadrove i ustanove visokog obrazovanja.

II REALIZACIJA PROGRAMA

U skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima Program se realizuje kroz 6 faza, i to:

- 1) prijava poslodavaca,
- 2) prijava korisnika,
- 3) povezivanje korisnika i poslodavaca,
- 4) upućivanje korisnika kod poslodavaca,
- 5) potpisivanje ugovora, i
- 6) početak stručnog osposobljavanja.

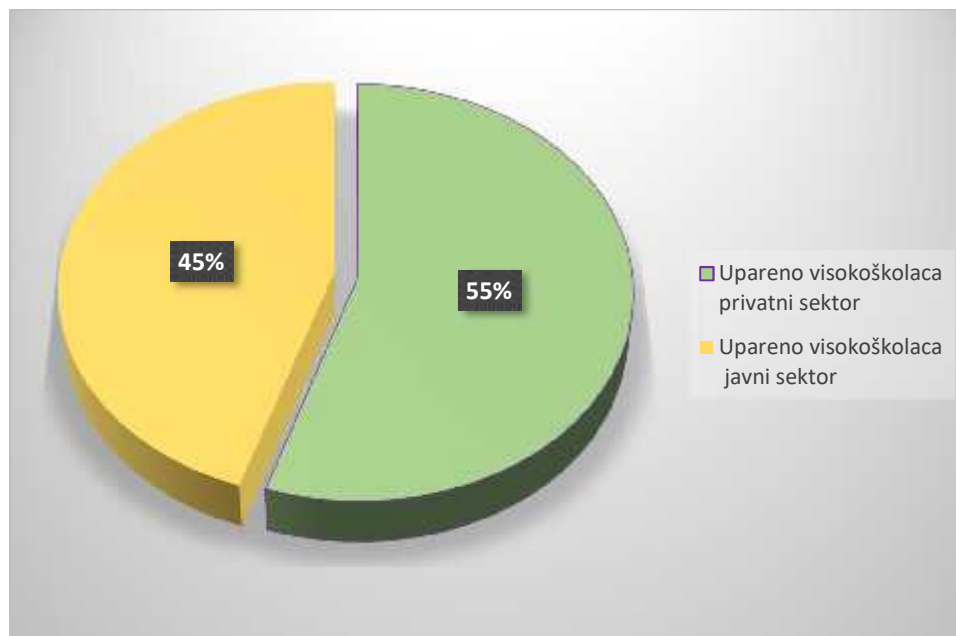
2.1 Prijava poslodavaca

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem počeo je 10. septembra 2021. godine, objavljivanjem Javnog poziva poslodavcima za učešće u Programu od strane Uprave za kadrove za poslodavce iz javnog sektora, i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za poslodavce iz privatnog sektora. Javni poziv je objavljen u dnevnom listu »Pobjeda«, kao i na web stranicama Vlade Crne Gore, portala e-uprave, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje.

Kao i prethodnih godina i ove godine akcenat je stavljen na poslodavce iz privatnog sektora, uz nastojanje da se obezbijedi što veći broj poslodavaca upravo iz ovog sektora. Pravo učešća u Programu imali su državni organi - institucije nadležne za poslove obrazovanja, zdravstva, policije, vojske i kulture, privredna društva u većinskom državnom vlasništvu kao i javne službe čiji je osnivač opština.

U skladu sa odredbama Pravilnika prijava poslodavaca je trajala od 15. septembra do 15. oktobra 2021. godine.

Poslodavci su oglasili potrebu za ukupno 12.560 radnih mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor oglasio 4.227 slobodnih mjesta, a privatni sektor 8.333 slobodnih mjesta. Ukupan broj uparenih radnih mjesta, u privatnom sektoru iznosi 1.500, dok je u javnom sektoru 1.223 što je prikazano na slici 1. Broj neuparenih mjesta u privatnom sektoru iznosi 6.833, dok u javnom sektoru je 3.004.

Slika 1. Prikaz uparenih korisnika privatni i javni sektor

Broj prijavljenih mjesta u desetom ciklusu Programa je nešto viši u odnosu na prethodni deveti ciklus i predstavlja rekordan broj prijavljenih radnih mjesta od početka Programa stručnog osposobljavanja.

Slika 2. prikazuje broj prijavljenih radnih mjesta od početka realizacije Programa stručnog osposobljavanja.

Slika 2. Statistika prijavljenih radnih mjesta kroz godine

2.2 Prijava korisnika

Dana 20. oktobra 2021. godine, putem portala e-uprave, počelo je elektronsko prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa. Prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa je završeno 20. novembra 2021. godine, sa mogućnošću izmjene preferenci od strane već prijavljenih potencijalnih korisnika zaključno sa 23. novembra 2021. godine.

U okviru Programa 2021/2022. interesovanje za stručno osposobljavanje je iskazalo 2.847 visokoškolaca koji su uspješno prošli korake neophodne za učešće u programu.

Kako bi bile izbjegnute zloupotrebe bilo koje vrste, informacioni program je kreiran tako da se nakon prijave korisnika, koji je unosi ime i prezime, JMB, naziv ustanove na kojoj je stekao visoko obrazovanje i prosječnu ocjenu, navedeni podaci, povezuju sa bazom podataka ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori na kojoj je prijavljen visokoškolac stekao kvalifikaciju.

Drugi korak u prijavljivanju korisnika podrazumijevao je provjeru statusa na Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, odnosno da li je potencijalni korisnik Programa na evidenciji Zavoda kao lice bez radnog iskustva u okviru kvalifikacije sa kojom se prijavljuje.

Nakon 23. novembra 2021. godine, kada je istekao rok za odabir preferenci od strane korisnika, informacioni sistem Programa je pokrenuo algoritam koji je automatski formirao elektronsku rang listu povezanih korisnika i poslodavaca na osnovu:

1. prosječne ocjene korisnika i
2. izabranih preferenci svakog korisnika.

U ovogodišnjem Programu stručnog osposobljavanja je učestvovalo 777 korisnika koji posjeduju rješenje o priznavanju inostrane obrazovne isprave od čega je njih 724 dobilo priliku da se stručno osposobi. Od ukupno prijavljenih korisnika njih 27,04% je visoko obrazovanje završilo u inostranstvu od čega je većina iz Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Najstariji i najmlađi korisnici koji su ove godine učestvovali u Programu:

1. Najstariji korisnik je rođen 05.01.1963. godine
2. Najmlađi korisnik je rođen 13.12.2000. godine

Slika 3. Prikazuje statistiku prijavljenih visokoškolaca kroz godine.

Slika 3. Statistika prijavljenih visokoškolaca po godinama

2.3 Povezivanje korisnika i poslodavaca

Nakon elektronski sprovedenog povezivanja poslodavaca i korisnika u prvom krugu, ukupno 2.679 lica je dobilo poslodavca, odnosno mogućnost da se stručno osposobljava.

Lista povezanih poslodavaca i korisnika na Portalu e-uprave je objavljena 23. novembra 2021. godine. Ista sadrži i informaciju o prosječnoj ocjeni kandidata, koja predstavlja ključni kriterijum za povezivanje sa preferiranim poslodavcem, a sve u cilju obezbjeđenja maksimalne transparentnosti cjelokupnog procesa.

S obzirom da je nakon prvog kruga ostalo 9.881 neuparenih radnih mjesta nakon prvog kruga, visokoškolci kojima u prvom krugu povezivanja poslodavaca i korisnika nije dodijeljen poslodavac imali su priliku da u drugom krugu izaberu nekog od preostalih poslodavaca kod kojih bi mogli da obave devetomjesečno stručno osposobljavanje. S tim u vezi, poziv visokoškolcima za drugi krug prijavljivanja za stručno osposobljavanje objavljen je 26. novembra 2021. godine na portalu e-uprave, kao i na web portalima Vlade Crne Gore, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Poziv se isključivo odnosio na visokoškolce koji su se prijavili u predviđenom roku za prijavljivanje korisnika, ali u prvom krugu Programa nijesu dobili željenog poslodavca. Druga faza prijavljivanja za preostalih 195 korisnika, trajala je od 26. do 30. novembra 2021. godine i realizovala se putem Portala elektronske uprave. Ukupno 44 korisnika je dobilo poslodavca, dok njih 151 nije dobilo šansu da se stručno osposobi, što je rezultiralo ostatkom od 9.837 radnih mjesta. U drugoj fazi povezivanja preostalih potencijalnih korisnika i poslodavaca 181 korisnik je birao poslodavce, od čega je 137 dobilo mogućnost da se stručno osposobljava kod izabranog poslodavca.

Nakon sprovedene prve i druge faze povezivanja priliku da se stručno osposobi kod biranog poslodavca dobilo je ukupno 2.723 visokoškolaca.

Ključni razlozi za nemogućnost povezivanja preostalih poslodavaca i korisnika bio je nesklad između ponude i tražnje i dijelom regionalna neujednačenost.

Slika 4. prikazuje studijske oblasti sa najvećim brojem neuparenih visokoškolaca.

Slika 4. Studijske oblasti sa najviše neuparenih visokoškolaca

Iz tabele u nastavku uočavamo da je evidentno da su poslodavci najviše tražili kvalifikacije iz oblasti: ekonomija, prava, računovodstvo, finansija i bankarstvo, elektronika, telekomunikacije i računari, građevina, engleskog jezika i književnosti, turizam, arhitektura i grafički dizajn.

Studijski program	Traženo
Ekonomija	960
Pravo	954
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	378
Elektronika, telekomunikacija i računari	338
Građevina	260
Engleski jezik i književnost	255
Turizam	251
Arhitektura	248
Grafički dizajn	238

Poslodavci su ove godine tražili najmanje studijskih programa koji su prikazani u tabeli u nastavku:

Studijski program	Traženo
Animalna proizvodnja	5
Etnologija	5
Inženjerski menadžment	5
Konzervacija i restauracija	5
Pomorska elektrotehnika	5

Rudarstvo	5
Soprtski menadžment	5
Strukovne tehničke studije - Tehnologija drveta	5
Strukovni medicinski radiolog	5
Andragogija	4
Arapski jezik	4
Film i mediji	4
Filologija	4
Internacionalni menadžment u hotelijerstvu	4
Nauke o zdravlja	4
Političko-administrativne studije	4
Specijalni pedagog	4
Violina	4
Vokalno-instrumentalni	4
Biohemija	3
Biotehnika	3
Diplomatija	3
Državne studije	3
Eksperimentalna biologija i biotehnologija	3
Javna uprava	3
Klasično bankarstvo	3
Lučko-transportni menadžment	3
Mehanička prerada drveta	3
Menadžment informacionih sistema	3
Norveški jezik i književnost	3
Scenografija	3
Strukovna medicinska sestra babica	3
Drama i pozorište	2
Dramaturgija	2
Ekološki menadžment	2
Ekonomija i ekonomske politike EU	2
Izvođačke umjetnosti	2
Japanski jezik i književnost	2
Kineski jezik	2
Krivičnopravni	2
Ekonomija i ekonomske politike EU	2
Metalurgija i metali	2
Muzikolog	2
Obrazovanje sportskih trenera	2
Porodični menadžment i biznis	2
Poslovni italijanski	2
Pravo evropske unije	2
Private policing (privatna bezbjednost)	2

Strukovne studije za košarku	2
Strukovne tehničke studije - Elektrotehnika u saobraćaju	2
Strukovne tehničke studije - Obrada metala	2
Strukovne tehničke studije - Željezničko mašinstvo	2
Šerijatsko pravo	2
Dirigovanje	1
Dizajn tekstila i odjeće	1
Modni dizajn	1
Molekularna biologija	1

Takođe, uočeno je da za određene studijske programe, potražnja radnih mjesta je veća od prijavljenog broja studenata sa istim studijskim programom, što možemo primijetiti iz naredne tabele.

Studijski program	Traženo	Prijavljeno visokoškolaca
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	378	43
Elektronika, telekomunikacije i računari	338	43
Marketing	222	10
Novinarstvo	180	8

Informacije koje se dobijaju kroz Program su dobar input u koncipiranju upisne politike na institucionalnom i državnom nivou.

2.4 Upućivanje korisnika kod poslodavaca

Na osnovu objavljenih rang lista Uprava za kadrove će uputiti korisnike kod poslodavaca iz javnog sektora, a Zavod za zapošljavanje Crne Gore kod poslodavaca iz privatnog sektora. Svi poslodavci i korisnici će biti blagovremeno obaviješteni o rezultatima javnih poziva putem e-maila, kao i putem portala e-uprave.

2.5 Potpisivanje ugovora

Nakon upućivanja korisnika kod izabranog poslodavca, poslodavac i korisnik sklapaju Ugovor, pri čemu jedan primjerak Ugovora dostavljaju Upravi za kadrove i Zavodu za zapošljavanje.

2.6 Početak stručnog osposobljavanja

Visokoškolci koji su dobili priliku da se stručno osposobljavaju, po pravilu, počće da se stručno osposobljavaju kod izabranog poslodavca 15. januara 2021. godine, do kada će biti obavezni da zaključe Ugovor sa poslodavcem.

Poslodavci su dužni da korisnicima omogućće stručno osposobljavanje, u skladu sa Programom stručnog osposobljavanja lica sa stećenim visokim obrazovanjem i posebnim aktom o programu osposobljavanja korisnika. Stručni tim zadužen za realizaciju Programa, u saradnji sa nadležnim državnim organima, vršiće kontrolu sprovođenja stručnog osposobljavanja.

III PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Svršeni visokoškolci i mladi koji tek ulaze na tržište rada predstavljaju poseban izazov i priliku za poslodavce. U periodu prijave visokoškolaca veliki broj poslodavaca je kroz medijsku kampanju osnaživao iste da odaberu njih kao poslodavca kod kojeg će odraditi stručno osposobljavanje. Takođe jedan vid oglašavanja prijavljenih mjesta putem programa, poslodavci su vršili putem internet platformi koje pružaju mogućnost pregleda oglasa za slobodna radna mjesta. Pored ovoga još jedan od kanala promovisanja je i putem sve prisutnijih društvenih mreža kako Facebook-a tako i Instagrama.

S obzirom da poslodavci, kroz mentorski program koji pružaju, obezbijeduju zaposlenim da budu aktivno uključeni u poslovne procese poslodavca, jedan broj korisnika dobija mogućnost produženja radnog angažmana i nakon predviđenih devet mjeseci.

Jedan od primjera dobre prakse, kada je riječ o privatnom sektoru je upravo bankarski, gdje je od ukupnog broja zaposlenih u jednoj banci upravo 10% došlo putem Program stručnog osposobljavanja.

IV PROBLEMI TOKOM REALIZACIJE PROGRAMA

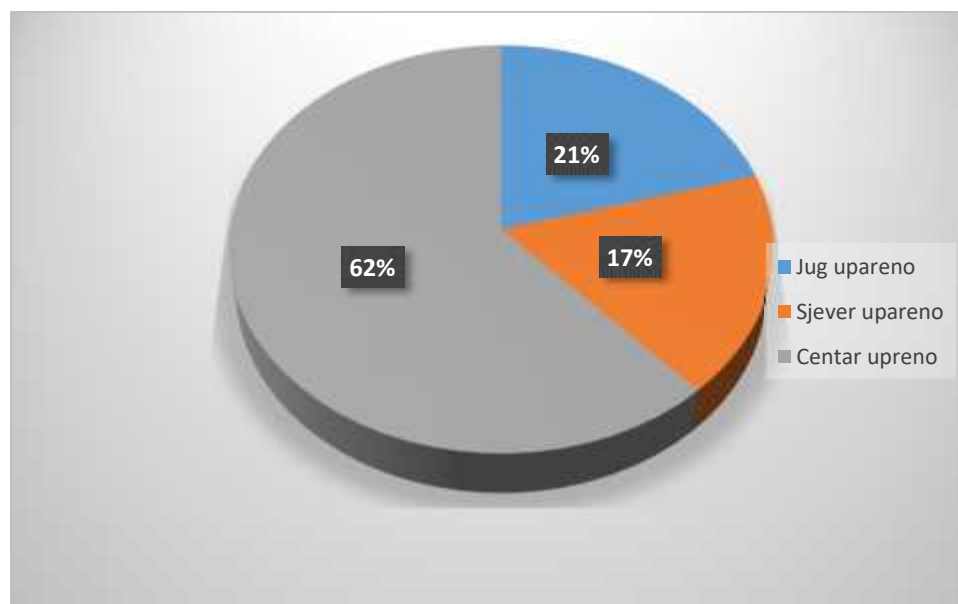
Problemi koji su evidentirani tokom realizacije Programa stručnog osposobljavanja lica sa stećenim visokim obrazovanjem odnose se na:

- Neprijavlivanje diplomiranih studenata Zavodu za zapošljavanje;
- Insistiranje poslodavaca da oni izvrše izbor korisnika, ne poštujući činjenicu da se izbor korisnika sprovodi na osnovu prosječne ocjene potencijalnog korisnika stećene završetkom osnovnih studija;
- Nedovoljna informisanost poslodavaca o nazivima pojedinih studijskih programa;
- Nepoštovanje vremenskih rokova od strane poslodavaca i korisnika za prijavljivanje za ućešće u Programu;
- Visoka regionalna disproporcija između ponude i tražnje;
- Insistiranje visokoškolaca za promjenu nostrifikovanog studijskog programa.

Bitno je napomenuti da u toku trajanja prijava Programa stručnog osposobljavanja, od strane administratora na pomenutom Portalu je odgovoreno na više od 1.500 prijava ovim putem, i u realnom vremenu riješene eventualne nedoumice ili problematika istih.

**PRILOZI SA PODACIMA O PONUDI/TRAŽNJI DOBIJENI NA OSNOVU
PROGRAMA**

REGIONALNA STRUKTURA UPARENIH RADNIH MJESTA

TRAŽNJA ZA RADNIM MJESTIMA PO OPŠTINAMA

Opština	Traženo	Ostalo upražnjeno mjesta
Podgorica	5638	4282
Bar	1080	921
Nikšić	850	615
H.Novi	630	543
Berane	570	455
Bijelo Polje	563	440
Budva	503	433
Kotor	493	439
Tivat	373	312
Ulcinj	338	207
Rožaje	291	211
Cetinje	262	218
Danilovgrad	250	214
Pljevlja	217	151
Plav	95	63
Kolašin	82	65
Andrijevica	61	52

Tuzi	59	46
Mojkovac	57	43
Žabljak	52	45
Gusinje	34	26
Plužine	24	20
Petnjica	20	18
Šavnik	18	16
UKUPNO	12.560	9881

POVEZANI VISOKOŠKOLCI PO OPŠTINAMA

Opština	Broj uparenih visokoškolaca
Andrijevića	9
B.Polje	123
Bar	159
Berane	115
Budva	70
Cetinje	44
Danilovgrad	36
Gusinje	8
H.Novi	87
Kolasin	17
Kotor	54
Mojkovac	14
Nikšić	235
Petnjica	2
Plav	32
Plužine	4
Pljevlja	66
Podgorica	1354
Rožaje	80
Šavnik	2
Tivat	61
Tuzi	13
Ulcinj	131
Žabljak	7
UKUPNO	2.723

**TRAŽENO RADNIH MJESTA/BROJ PRIJAVLJENIH VISOKOŠKOLACA PO
STUDIJSKIM OBLASTIMA**

Studijska oblast	Traženo radnih mjesta	Prijavljeno visokoškolaca
OBLAST EKONOMIJE	2256	514
OBLAST PRAVO	1182	298
OBLAST IT	906	207
OBLAST TURIZAM I HOTELIJERSTVO	864	146
OBLAST ENGLISKI JEZIK	342	88
OBLAST GRAĐEVINA	312	74
OBLAST NOVINARSTVO	256	22
Arhitektura	248	35
OBLAST DIPLOMATIJE, POLITIKOLOGIJE I MEĐUNARODNIH ODNOSA	241	62
Grafički dizajn	239	34
Učiteljski studij	196	34
OBLAST ENERGETIKA	195	40
OBLAST JEZIK I KNJIŽEVNOST	181	30
OBLAST BEZBJEDNOST I KRIMINALISTIKA	180	104
Predškolsko obrazovanje	168	38
Farmacija	164	27
Psihologija	163	50
Visoka škola za medicinske sestre	146	34
OBLAST SOCIJALNI RAD	135	47

**BROJ UPARENIH/NEUPARENIH RADNIH MJESTA U PRIVATNOM/JAVNOM
SEKTORU**

Broj uparenih radnih mjesta javna uprava:
1223
Broj neuparenih radnih mjesta javna uprava:
3004
Broj uparenih radnih mjesta privatan sektor:
1500
Broj neuparenih radnih mjesta privatan sektor:
6833